

Lana Hudeček

OBRADA VEZNIH SREDSTAVA U HRVATSKOME MREŽNOM RJEČNIKU – MREŽNIKU¹

U radu se pokazuje kako se obradi veznih sredstava pristupa u Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku. Pokazuju se poteškoće u crpenju podataka iz korpusa, opisuje struktura rječničkoga članka u kojemu se obrađuje vezno sredstvo, vrste definicija, kriteriji koji se primjenjuju pri donošenju sinonima te odabiru primjera, pri oblikovanju normativnih i uporabnih napomena, pri unutarrječničkome (sinonimi) i izvanrječničkome povezivanju. Obrada veznih sredstava promatra se u kontekstu obrade funkcionalnih riječi i izraza u Mrežniku s jedne strane te u širem okviru donošenja sintaktičkih podataka u njemu.

Ključne riječi: veznik; vezno sredstvo; sintaksa; gramatika; rječnik

dr. sc. Lana Hudeček,
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
lhudecek@ihji.hr

PREGLEDNI ČLANAK

UDK: 811.163.42'367.634(038):004

1. UVOD

1.1. Jezikoslovno nazivlje i metajezik općega rječnika

Iako je u stručnome nazivlju višeznačnost nepoželjna, a mnogi su terminolozi skloni i mišljenju da je zapravo i nema, nego da je svaka potencijalna polisemija zapravo homonimija – koja je unutar iste struke jednako nepoželjna kao i polisemija, naziv *veznik* u gramatičkome se nazivlju upotrebljava u dvama značenjima (odnosno, u skladu s drugim gledištem, u jezikoslovnome nazivlju postoje homonimni nazivi *veznik*¹ i *veznik*²): u prvome

¹ Ovaj je rad izrađen na projektima *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* (IP-2016-06-2141) i *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA* (Struna-2017-09-05), koje u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost.

on označuje vrstu riječi, a u drugome jedinicu koja se u koordinaciji nalazi između surečenica, odnosno po kojoj se zavisna surečenica uvrštava u strukturu osnovne surečenice u subordinaciji. O tome su pisali npr. Hudeček i Vukojević (2005) te Hudeček i Mihajević (2008) upozoravajući na to da nije poželjna višeznačnost naziva (ni homonimija) u istome stručnom području. Silić i Pranjkić (2005) naziv *vezno sredstvo* upotrebljavaju kao zajednički naziv za rečenična i tekstna vezna sredstva, koja dalje nazivaju (*rečeničnim*) *veznim sredstvima* i *konektorima*.² U ovome se radu naziv *vezno sredstvo* upotrebljava kako bi označio sve jednorječne i višerječne jedinice koje u veznoj funkciji nalazimo u nezavisnosloženim i zavisnosloženim rečenicama te u tekstu, a koje se dalje po različitim kriterijima dijele na rečenična vezna sredstva i tekstna vezna sredstva (konektore) te na jednorječna (neproizvedena) i višerječna (proizvedena³) vezna sredstva. Jednorječna rečenična vezna sredstva uključuju jednorječne jedinice koje su po vrsti riječi veznici (pri čemu su svi veznici vezna sredstva) i jednorječne jedinice koje pripadaju kojoj drugoj vrsti riječi, a koje uz druge funkcije imaju i funkciju veznoga sredstva. Višerječna rečenična vezna sredstva uključuju složena vezna sredstva (višerječna vezna sredstva čvrstoga unutarnjega ustrojstva i visokoga stupnja leksikalizacije – *budući da, zato što*) te vezne skupine (višerječna vezna sredstva koja čine vezno sredstvo – koordinator ili subordinator – s modifikatorom⁴ (*ali ipak; još dok*) ili zamjениčnim prilogom (*ali onda; dotle dok*) te vezna sredstva s punoznačnom sastavnicom (*s obzirom na to da, zahvaljujući tomu što*).⁵ Rečenična se vezna sredstva po svojoj funkciji dalje dijele na koordinate (konjunktore, vezna sredstva u nezavisnosloženim rečenicama) i subordinatore (subjunktore, vezna sredstva u zavisnosloženim rečenicama)⁶. Vrsta su subordinatora i korelatori, vezna sredstva čiji se jedan dio nalazi u osnovnoj, a drugi u zavisnoj surečenici. Tim ćemo se nazivima služiti dalje u ovojme radu.

² Međutim, nerijetko umjesto naziva *vezno sredstvo* govoreći o veznim sredstvima pojedinih vrsta rečenica upotrebljavaju i naziv *veznik*, npr. „U takvim rečenicama u službi veznih sredstava dolaze ove zamjenice i zamjениčki prilozi:...” (Silić i Pranjkić 2005: 331), „Prethodnost (anteriornost) izražava se proizvedenim i neproizvedenim veznicima: ...” (isto, 336), „U takvim vremenskim rečenicama dolaze veznici: *otkad(a) ... otkako...*” (isto, 337).

³ Naziv *proizvedeno vezno sredstvo* upotrebljava se i da bi označio jednorječno vezno sredstvo nastalo tvorbom (npr. *kadli, kamoli*).

⁴ Modifikator koji stoji uz subordinator modificira sadržaj zavisne surečenice; modifikator uz koordinator modificira koordinator jer on ne pripada nijednoj surečenici (Kovačević 1998: 248, prema Vukojević i Hudeček 2007: 285).

⁵ Odredbe složenih veznih sredstava i veznih skupina prema Vukojević i Hudeček 2007: 285.

⁶ U literaturi se upotrebljavaju i nazivi *konjunktur* i *subjunktur*. Prednost dajemo nazivima *koordinator* i *subordinator* zbog toga što ti nazivi jasnije upućuju na to o kakvoj je vrsti veznoga sredstva riječ, u izravnoj su tvorbenoj vezi s općeprihvaćenim nazivima *koordinacija*, *subordinacija*, *koordinirana rečenica*, *subordinirana rečenica*. Za uporabu naziva *koordinator* i *subordinator* zalaže se i Vukojević (2005) te objašnjava zašto te nazive smatra prikladnijima od naziva *konjunktur* i *subjunktur*.

Tablica 1. Podjela veznih sredstava po funkciji

vezna sredstva		
tekstna vezna sredstva (konektori)	rečenična vezna sredstva	
	koordinatori	subordinatori (posebna su vrsta subordinatora korelatori)

Tablica 2. Podjela veznih sredstava s obzirom na broj riječi

vezna sredstva	
jednorječna vezna sredstva	višerječna vezna sredstva

Višerječna vezna sredstva mogu biti i konektori i koordinatori i subordinatori, pa govorimo o složenim konektorima, složenim koordinatorima⁷ i složenim subordinatorima te o konektorskoj skupini, koordinatorskoj skupini i subordinatorskoj skupini. Korelatori su uvijek složena vezna sredstva. Jednorječna vezna sredstva mogu biti po vrsti riječi veznici ili riječi drugih vrsta (odnosne zamjenice, odnosni prilozi itd.).

Ovaj se terminološki prijedlog razmatra i za ugradnju u bazu jezikoslovnoga nazivlja koja se izrađuje u okviru projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA*. Međutim, kao što se obrada stručnoga nazivlja bitno razlikuje u specijaliziranome rječniku/bazi i u općejezičnome rječniku (koji je namijenjen općemu korisniku i stoga podrazumijeva znanstveno-popularni pristup definiranju stručnoga nazivlja), u općemu se rječniku podrazumijeva i uporaba općerazumljivoga metajezika, odnosno jednostavnoga gramatičkoga nazivlja, u skladu s pretpostavljenim obrazovanjem prosječnoga općeg korisnika. Pri obradi veznih sredstava, odnosno pri uspostavljanju njihove definicije, prvo pitanje koje nam se postavilo odnosilo se na potrebu terminološkoga razlikovanja vrste riječi i funkcionalne jedinice. Naime bez obzira na to što smo mišljenja da je morfološku i sintaktičku jedinicu nužno razlikovati i nazivom⁸, pitanje je ima li potrebe tu terminološku razliku eksplicirati u definicijama i oznakama u općejezičnome rječniku (namijenjenu općemu korisniku) poput *Mrežnika*. Zbog toga što osnovnoškolska i srednjoškolska literatura u pravilu naziv *veznik* upotrebljava i u morfološkom (vrsta riječi) i u sintaktičkom smislu, u *Mrežniku* funkciju riječi koje imaju i druge funkcije osim veznih označujemo napomenom u *vezničkoj funkciji*

⁷ Struktura je npr. složenih koordinatora *čestica + koordinator*, *koordinator + odnosni prilog*, *koordinator + pokazna zamjenica*, *koordinator + prijedložni izraz*, *koordinator + komparativni izraz*, a struktura složenih subordinatora *odnosni prilog + čestica*, *čestica + odnosni prilog*, *odnosni prilog + subordinator*, *prijedložni izraz + subordinator* itd. O strukturi složenih veznih sredstava više u Vukojević i Hudeček 2007: 287–298.

⁸ Dosljedno se razlikuju *veznik* (vrsta riječi) i *vezno sredstvo* (sintaktička jedinica) u Hudeček i Mihaljević 2019.

jer smatramo da je takva formulacija posve razumljiva i općemu korisniku⁹. U *Mrežniku* se definicije temelje na srednjoškolskome poznavanju gramatike: ne upotrebljavaju se npr. nazivi *koordinator*, *subordinator*, *korelator*, ne naznačuje se posebno pojavljuje li se vezno sredstvo u nezavisnosloženoj ili zavisnosloženoj rečenici, nego se rečenice u kojima se vezno sredstvo pojavljuje opisuju vrstom nezavisnosložene ili zavisnosložene rečenice (v. poglavlje 4.1. *Definicija značenja*). U skladu s tim, da riječ koju obrađujemo ima funkciju veznoga sredstva (ako ona nije veznik ili odnosna zamjenica jer je njima vezna funkcija jedina funkcija), označujemo tako da u rubrici koja prethodi definiciji značenja (između rednoga broja definicije i definicije) pišemo: *u veznčkoj funkciji*.

1.2. Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik

U ovome se radu opisuje kako se vezna sredstva obrađuju u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*, koji se izrađuje u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Riječ je o e-rječniku koji se piše za izravno objavljivanje na mreži (*web-born*) te su i leksikografska rješenja koja se u njemu donose uvelike uvjetovana tom činjenicom, u prvome redu njegovom hipertekstnom strukturom. Cilj je projekta na kojemu se rječnik izrađuje uspostaviti rječničku strukturu i modele obrade riječi različitih vrsta, različitih funkcionalnih i semantičkih skupina te u prvoj projektnoj fazi obraditi 10 000 natuknica u osnovnome modulu. Rječnik je utemeljen na korpusima (*hrWaC-u* i *Hrvatskoj jezičnoj riznici*), jednojezični, hipertekstni, pretraživ, utemeljen na rezultatima suvremene e-leksikografije i računalnoga jezikoslovlja te je središnje mjesto okupljanja jezičnih izvora Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.¹⁰ Rječnik ima tri modula: modul za odrasle izvorne govornike hrvatskoga jezika, modul za učenike nižih razreda osnovne škole te modul za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik. Za svaki je modul izrađena posebna struktura rječničkoga članka i posebni modeli obrade rječničkih jedinica po gramatičkim i semantičkim skupinama. Važno je načelo koje se primjenjuje u radu na *Mrežniku* sustavna obrada zatvorenih skupina (gramatičkih i semantičkih), što za vezna sredstva podrazumijeva izradu popisa veznih sredstava (jednorječnih i višerječnih), uspostavu tipskih definicija te (što je osobito važno za donošenje podataka o sinonimiji i antonimiji) iscrpnu analizu njihova odnosa te sintaktičkih uvjeta njihove zamjenjivosti¹¹. U ovome se radu osvrćemo u prvome redu na obradu veznih sredstava u osnovnome modulu.

⁹ U nekim rječnicima definicije veznika uključuju poznavanje gramatičkoga metajezika, npr. definicije koje uključuju nazive poput *function word* (npr. Merriam Webster: **and** conjunction 1. used as a function word to indicate connection or addition of items within the same class or type – used to join sentences of the same grammatical rank or function ...), u drugima se veznici definiraju tako da se ne pretpostavlja poznavanje gramatike, (npr. Collins Cobuild: **and** You use and to link two or more words, groups or clauses.,SSKJ: **in** vezn. med člani v stavku...).

¹⁰ Više o *Mrežniku* na stranicama ihjj.hr/mreznik.

¹¹ Usp. i Hudeček i Mihaljević 2008: 185.

1.3. Vezna sredstva u rječnicima

U hrvatskim se suvremenim jednojezičnim rječnicima objavljenim do objavljivanja *Školskoga rječnika hrvatskog jezika 2012.* godine veoma nedosljedno kao natuknice nalaze veznici i ostala jednorječna vezna sredstva, uz koja se, također nedosljedno, navodi i njihova vezna funkcija. Višerječna se vezna sredstva u načelu ne spominju i ne obrađuju.¹²

Pri opisu veznih sredstava u rječniku otvara se nekoliko pitanja:

1. Kako definirati vezno sredstvo i kako opisati njegovu sintaktičku funkciju (npr. osobito onih riječi koje su po vrsti riječi zamjenice, pridjevi, prilozii)?
2. Kako i pod kojom natuknicom uvesti složeno vezno sredstvo ili veznu skupinu (te, također, kako opisati njihovu sintaktičku funkciju)?
3. Imaju li vezna sredstva značenje i mogu li ulaziti u sinonimne odnose?
4. Koliko je i kojih sintaktičkih podataka o veznome sredstvu potrebno donijeti u općemu rječniku?

Otvaraju se, dakle, pitanja kako definirati vezno sredstvo¹³, što (kad je riječ o *Mrežniku*) navesti u rubrici kolokacije¹⁴, što u rubrici sinonim(i) – u vezi s tim otvara se i pitanje

¹² Na to upozorava i Vukojević (1998: 383): „Složeni veznički izrazi morali bi biti zabilježeni u rječnicima kao cjeloviti izrazi, a ne da se njihovo značenje rekonstruira iz značenja njihovih sastavnih dijelova...” U istome radu upozorava na nedosljednost obrade veznih sredstava u Aničevu rječniku (386–387). Ta se nedosljednost primjećuje i u nekim drugim hrvatskim jednojezičnim rječnicima. U Šonjinu se rječniku npr. donosi natuknica *da* označena kao veznik po vrsti riječi te 10 definicija značenja koje se sve osim posljednje odnose na jednorječnu jedinicu. Samo se u 10. značenju napominje „u sprezi s *jer*, služi za navođenje tuđih riječi izričući i sumnju u istinitost navoda; navodno”. Na *Hrvatskome jezičnom portalu* također se ne spominju složeni subordinatori. U *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* uvode se i složena vezna sredstva *da... i, budući da, kao da, mjesto/umjesto da, nego da, tako... da, takav... da, toliki... da. Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*, kad je riječ o veznicima, ima slična rješenja kao *Hrvatski školski rječnik*. Ni u stranim rječnicima, pa ni mrežnim, najčešće se ne može rekonstruirati dosljedan model obrade veznih sredstava. I u hrvatskim i u stranim rječnicima vezna se sredstva često definiraju svojim sinonimima.

¹³ Otvoreno je pitanje imaju li funkcionalne riječi značenje ili se u definiciji opisuje samo njihova funkcija. U vezi s donošenjem funkcionalnih riječi u rječnicima prisutno je i mišljenje da funkcionalne riječi ne bi trebalo donositi u rječniku jer pripadaju isključivo gramatici, npr. „It is customary in linguistics to distinguish open-class words (nouns, most adjectives, main verbs and adverbs) from closed-class grammatical words (pronouns, some adjectives or determiners (if this term is used), modal and auxiliary verbs some adverbs and conjunctions). It has been argued that closed-class grammatical words should be described as part of the grammar system of a language and should not be included in dictionaries (see, e.g. Dixon 2010: 48).” (Weiner 2016: 225), ali i drukčija mišljenja, npr. u Anette Klosa (2005: 277): „Viele Nutzer(innen) ziehen ein Wörterbuch bei grammatischen Fragen heran, die z. B. bei der Produktion von Texten entstehen können. Dies gilt sowohl für Muttersprachler wie für Lerner des Deutschen als Fremdsprache.” Iako se posljednji navod ne bavi izriječkom funkcionalnim riječima, i one su dio jezika koji pripada (i) gramatici. „Na pitanje imaju li te riječi vlastito značenje ili ga dobivaju iz ustrojstva ili skupine u kojemu / u kojoj se pojavljuju nemoguće je jednoznačno dogovoriti. Naime, ne može se dobro raspravljati o vezničkome značenju ako zajedno promatramo npr. i veznike *kako, gdje, kad*, tj. veznike koji su to samo po svojoj sintaktičkoj funkciji, i veznik *da*, koji je veznik i po vrsti riječi.” (Hudeček i Mihalević 2008: 180).

¹⁴ Usp. strukturu rječničkoga članka u *Mrežniku* u Hudeček i Mihalević rujan 2018. <http://ihj.hr/mreznik/uploads/upute.pdf>.

postoji li veznička sinonimija¹⁵, koje podatke i uz koja vezna sredstva davati u normativnoj i uporabnoj napomeni, koje vanjske i unutrašnje poveznice uvesti u rječničkome članku u kojemu se obrađuje vezno sredstvo itd. O svemu tome bit će govora u daljnjemu tekstu.

Na četvrto pitanje možemo odmah najopćenitije odgovoriti: količina i vrsta podataka o funkcionalnim sredstvima koje daje općejezični rječnik trebala bi okvirno odgovarati količini i vrsti podataka koje donose srednjoškolski udžbenici i priručnici. Stoga su nam i oni bili dragocjen pokazatelj pri ograničavanju količine i vrste podataka o veznome sredstvu. Takav je pristup rezultirao i potrebom pokretanja *Leksikona veznih sredstava*, mrežnoga izvora koji bi zainteresiranome korisniku omogućivao dobivanje opširnijih podataka o veznome sredstvu (više o *Leksikonu veznih sredstava* vidi u točki *Povezivanje s vanjskim izvorima* 3.7.).

Odnos prema donošenju i obradi funkcionalnih riječi u rječniku samo je dio općenitoga gledanja na odnos rječnika i gramatike. Opisujući rječnike za opće korisnike (dictionaries for general users, DGU), Béjoint (2016: 20) navodi: „Grammar informations and usage informations are minimal, because the users are supposed to master the rules of their native language.” Iako se to navodi kao činjenica, uvid u mnoge rječnike pokazuje da to nije tako. To su činjenice koje se odnose na tiskane¹⁶, ali ne i na mrežne rječnike jer njihova hipertekstnost omogućuje donošenje gramatičkih informacija bez opterećivanja korisnika. Upravo mrežna leksikografija aktualizira pitanje odnosa gramatike i rječnika te aktualnima čini mnoge prijedloge za dopunjavanje leksikografske obrade sintaktičkim podacima, o čemu piše npr. Jernej (1998).

2. SKICE RIJEČI I VEZNA SREDSTVA

U okviru projekta *Mrežnik* napisana je gramatika skica (*SketchGrammar*)¹⁷ za hrvatski jezik te je u okviru *SketchEnginea*, alata za pretraživanje korpusa, omogućen i pregled skice riječi¹⁸ za određenu riječ. Okupljanje podataka o riječi s pomoću skica riječi (*WordSketches*) iznimno je olakšalo rječničku obradu, a i pružilo potpuniji uvid u gramatičko ponašanje riječi. Najslabija su točka skica riječi male riječi, odnosno njihova skica nije informativna kao skice punoznačnih riječi. Stoga smo pri isprobavanju skica riječi za hrvatski jezik imali niz zahtjeva za dopunom koji su se odnosili na male riječi (opširniji

¹⁵ Opširnije u Hudeček i Mihaljević 2007.

¹⁶ „U velikim rječnicima svjetskih jezika (francuskom, njemačkom, talijanskom) sintaksa je obično prisutna samo posredno, u frazeološkoj i rečeničnoj egzemplifikaciji. Nedostaje, za sada, metodička obrada pitanja rekcija (glagolskih, imeničkih, pridjevskih) kao i metodički kolokacijski raspored funkcionalnih jedinica – ovo posljednje, razumljivo, samo kod visokofrekventnih i semantički bogato obrađenih riječi svakidašnjeg govora, a te su riječi relativno malobrojne.” (Jernej 1998: 221).

¹⁷ Gramatiku skica za hrvatski jezik napisao je vanjski suradnik na projektu *Mrežnik* Nikola Ljubešić.

¹⁸ Skica riječi sažet je pregled najčešćih odnosa s drugim riječima u koji riječ koja se pretražuje stupa, njezina kolokacijska, semantička i sintaktička legitimacija, naravno, samo u korpusu koji se pretražuje.

ali (conjunction)
 Riznica »0.1 freq = 218,951 (2,151.15 per million)

čestica-iza	16.90	prilog-iza	11.88	pridjelog-iza	7.63	veznik-iza	6.88	infinitiv	0.60	prilog-ispred	0.24						
i +	23,381	11.99	ipak +	1,498	10.58	bez +	1,377	8.75	i +	5,386	11.96	pokušati	24	6.96	polako +	120	12.08
ali i			ali ipak			ali bez			ali i			ali pokušat ćemo			polako ali sigurno		
ne +	10,234	10.60	samo +	1,547	10.17	uz +	869	8.11	ako +	1,273	10.50	trebati	15	6.77	polako ali sigurno		
ali ne i			ali samo			ali uz			ali ako			ali trebati će			sporo	14	9.08
ni +	1,787	9.93	još +	1,411	9.90	unatoč +	129	7.28	kako +	1,014	10.03	nastojati	11	6.77	sporo ali		
ali ni			ali još			ali unatoč tome			ali kako			ali nastojat ćemo			sporo ali		
sve +	294	7.77	kad +	894	9.65	pod +	313	7.16	da +	5,351	9.93	mati	7	6.73	polagano	9	8.92
ali sve			ali kad			ali pod uvjetom da			ali da			izdržati	9	6.68			

Slika 1. Isječak skice riječi za veznik *ali*

pregled u Hudeček i Mihaljević 2017). Ovdje donosimo dopune koje smo željeli ugraditi u skice riječi (u zagradama donosi se samo nekoliko primjera složenih veznih sredstava i veznih skupina koje bi takvo pretraživanje obuhvatilo), a koje se odnose na:

1. veznike:

- prilog i veznik (*osim ako, istom što, umjesto da, tako da, jedva da, gotovo da*)
- čestica i veznik (*baš ako*),
- veznik i prilog (*a opet, a kud, a zato, i onda, i stoga, i tada, i tako, i onda, jer tada*)
- veznik i veznik (*pa da, a jer*)

2. priloge, pridjeve i zamjenice (a koji su bili vođeni upravo potrebom za dobivanjem podataka o modifikaciji riječi tih vrsta u funkciji veznoga sredstva):

prilozi

- čestica + prilog (*bilo gdje, ma gdje*)
- prilog + čestica (*gdje bilo, dokad god*)

pridjevi

- čestica + pridjev (*ma kakav, ma koliki*)

zamjenice

- zamjenica + čestica (*čiji bilo, čiji god*)
- čestica + zamjenica (*ma čiji, ma koji*)

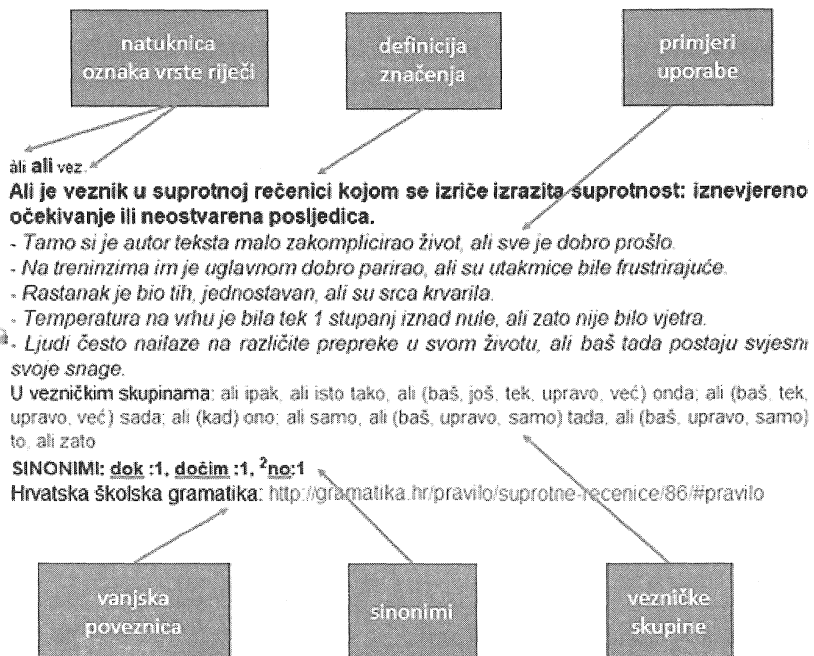
Zahtjevi za dopunjavanjem skica riječi bili su vođeni potrebom jednostavnoga dobivanja podataka o frekvenciji složenih veznih sredstava koja nisu korelatori te o modifikatorima veznih sredstava. Nakon pokušaja implementacije naših zahtjeva zaključeno je da dobiveni rezultati nisu zadovoljavajući, dovoljno iscrpni ni pouzdani (ponajviše zbog nedovoljno preciznoga i točnoga označavanja jedinica u korpusu) te da je nužna provjera

podataka s pomoću regularnih izraza¹⁹. U dopunjenim skicama riječi za veznike dobiva se pregled prema sljedećim kategorijama: čestica iza veznika, prilog iza veznika, prijedlog iza veznika, veznik iza veznika, infinitiv iza veznika te prilog ispred veznika. Kategorije koje nisu obuhvaćene skicama riječi za potrebe se rječničke obrade i *Leksikona veznih sredstava* pretražuju s pomoću regularnih izraza. Tako se pretražuju i korelatori.

3. OBRADA POJEDINIH VRSTA VEZNIH SREDSTAVA U MREŽNIKU

3.1. Obrada veznika

Na 2. slici pokazuje se na primjeru koordinatora *ali* obrada jednorječnih veznih sredstava koja su po vrsti riječi veznici. Članak ima temeljnu strukturu (naglašena natuknica, oznaka vrste riječi, definicija, primjeri, kolokacije, sinonimi/antonimi, vanjske poveznice), koja se po potrebi dopunjuje i ostalim elementima, kao što su podnatuknica, normativna te uporabna napomena.

Slika 2. Primjer obrade koordinatora *ali* s temeljnom strukturom rječničkoga članka u kojemu je natuknica veznik²⁰

¹⁹ O pretraživanju s korpusa s pomoću regularnih izraza vidi u Matijević 2019.

²⁰ Slike rječničkih članaka i dijelova rječničkih članaka iz programa su TLexa, u kojemu se piše Mrežnik.

3.2. Obrada riječi koje nisu po vrsti riječi veznici, a koje imaju funkciju veznoga sredstva

Složenija je situacija s pregledavanjem s pomoću skica riječi koje nisu po vrsti riječi veznici, ali su vezno sredstvo. Vezno sredstvo *koji* uvodi se u rječničkome članku zamjenice *koji*. Dok upitna zamjenica može imati ostale funkcije osim funkcije veznoga sredstva, odnosna zamjenica drugih funkcija nema. Stoga se funkcija veznoga sredstva posebno naznačuje uz upitnu zamjenicu napomenom (*upitna zamjenica, u vezničkoj funkciji*) u rubrici koja prethodi definiciji, a uz definicije koje se odnose na odnosnu zamjenicu nema te napomene jer je odnosna zamjenica, kao i veznik, uvijek vezno sredstvo.

koj/ **koji** zam (G + koj(e)a, DL koj(e)ga), A koj(e)koj(e)ga, I koj(e)h, 2 koj(e)h, s koj(e)h

1 (upitna zamjenica) **Koji uvodi pitanje o nepoznatome u skupini od dvaju ili više članova.**
 - *Koji su načini da o tom bude?*
 - *Koji su načini tog nepoznatog zašćenosti uvrsta u brojnom catstvu?*

2 (upitna zamjenica, u vezničkoj funkciji) **Koji uvodi upitnu zavisnu surečenicu u objektnoj rečenici.**
 - *Dojam se kojeg su vam študije iznanadivene referencije za to mesto.*

3 (upitna zamjenica, u vezničkoj funkciji) **Koji uvodi upitnu zavisnu surečenicu u subjektivnoj rečenici.**
 - *Koji je uzrok ovim promjenama, još se ne zna postojano.*

4 (neodređena zamjenica) **Koji označuje što neodređeno.**
 - *Račičko si, što su otkazali i pokazali maš i koj spoz, da vidim je li ova istina što mi kažeš?*

SINONIM: neki : 1

5 (neodređena zamjenica, uz oznaku mjere: *koj(e)*) **Kojih označuje neodređenu, otprilike procijenjenu količinu.**
 - *Račimo da bi to stajalo kojih sto milijuna kuna*
 - *Procijenjava se relativno mlada, službeno se počela odličavati prije tridesetih godina, kako se kao djeca igra borba Turaka i Eundevlana pojavila još prije kojih sto pedeset godina*
 - *Konstruktive s kojih i prigodom kojim se iznče olovna veščina, npr. desetak, stotnjak, pleonastične su jer se u njma dvaput iznče da je riječ o otprilike procijenjenoj količini. Pleonastične su rečenice. Zamislite tako nešto prije kojih desetih godina. Svaki bi pisac poželeo biti članom Društva od kojih stotnjak članova gaje bi, recimo, 80-ak propadale beletristike, poezije, dram i knjige, 20-ak znanosti e knjizevnosti*

SINONIM: neki : 2

6 (neodređena zamjenica) **Koji izričite čuđenje ili iznadenja.**
 - *Čudodžice su vježele štrikarskičarstvo knu. Koj(e)h izričite!*

7 (odnosna zamjenica) **Koji uvodi zavisnu surečenicu u subjektivnoj rečenici.**
 - *Koj(e) nemaju sposobnosti, da se u dodaju s historijskim mjestom, čijim simbolikom odobruvata nacionalne vitalnosti, istaknuto nastavljaški kolektivnog i historijskog determiniranog nacionalnog zastatja*
 - *Kon su bili nešto spekulativniji, li su otkrivali publiku, koja je se istom značajnošću, kojom gleda svako ljudstveno stvar, givito šarlatanski načinom, što se u znanosti radi*

8 (odnosna zamjenica) **Koji uvodi zavisnu surečenicu u objektnoj rečenici.**
 - *Koje činio mjesto brzo upotrebljiv, čvisti i opet o tome što u konkretnoj akciji smatranu najvažniju*
 - *Nie znam koja je to pjesma, ali potkraj me na tu gestu, bilo je prelijepe*

9 (odnosna zamjenica) **Koji uvodi zavisnu surečenicu u atributnoj rečenici.**
 - *Koj(e)h imajziti jezik, također se nije uklapao u vladajuću estetiku – bila su to međupomena ostvarenja koja su tražila svoje, drug*

10 (odnosna zamjenica u getivnoj i dativnoj) **Koji uvodi zavisnu surečenicu u atributnoj rečenici posvojnoga značenja.**
 - *Novi, dotonodijeljena Hrvatskoj državnoj službi nije istaknuto kao čit svojeje otvori primjerice u mješovitvo nakon konstituiranja nove vlasti u Zagrebu, na čiju izastarštvu saborskoje Odbora na vlasti se počelo u čvornom odstavu: koj(e)h je predložilo, odstavu pripisivanjem gna z Slaveneje*

11 (odnosna zamjenica) **Koji uvodi zavisnu surečenicu u predikatnoj rečenici.**
 - *Ti si koj(e) jest!*

Annotation 1 (top right): S obzirom na to da upitna zamjenica ima i druge funkcije osim funkcije veznoga sredstva, ta se funkcija naznačuje uz definiciju metaležikom primjerenom korisniku općega rječnika.

Annotation 2 (middle right): S obzirom na to da odnosna zamjenica nema drugih funkcija osim funkcije veznoga sredstva, njezina se funkcija podrazumijeva iz napomene da je riječ o odnosnoj zamjenici.

Slika 3. Primjer obrade subordinatora *koji* s objašnjenjem donošenja podataka uz upitnu i odnosnu zamjenicu

3.3. Obrada složenih veznih sredstava

S obzirom na to da je natuknica u *Mrežniku* jednorječna, složeni se koordinatori i subordinatori te korelatori obrađuju kao podnatuknice u rječničkome članku nosivoga veznoga sredstva (veznika ili jednorječnoga veznoga sredstva koje pripada kojoj drugoj vrsti riječi). Struktura polja za obradu podnatuknice jednaka je strukturi polja natuknice, odnosno sadržava sve elemente koje sadržava i polje za obradu natuknice. Te se podnatuknice nalaze izravno pod natuknicom, a ne pod pojedinim značenjem (opisom funkcije) natuknice.

Tako su npr. podnatuknice koje se navode u rječničkome članku natuknice da *vezn.* složeni subordinatori *budući da, kao da, mjesto da, nego da, tako da, umjesto da* te korelatori *da... i, tako... da, takav... da, toliki... da*, pod natuknicom *što vezn.* složeni subordinatori

istom što, jedino što, nakon što, nego što, netom što, (ovako/onako/tako) što, samo što, stoga što, tek što, unatoč tomu što, usprkos tomu što, prije nego što, nakon što, zbog toga što.

tako da

Tako da uvodi zavisnu surečenicu u posljedičnoj rečenici.

- Uspon je trajao 30 - ak minuta, vrijeme je bilo vedro, tako da smo sa svijetlosmeđeg, travnatog okruglog vrha (1014 m) imali odličan pogled.

- Nije jako intenzivan tako da nas ne smeta, ali taj miris postoji kad je jako vruće.

SINONIM: ²te tako te :1

tako... da

Tako... da uvodi zavisnu surečenicu u posljedičnoj rečenici u kojoj posljedica proizlazi iz načina odvijanja radnje izrečene u glavnoj surečenici.

- Završitala sam tako jako da sam pomislila da mi nešto čupa utrobu, da mi se pluća rastavljaju...

- S godinama mu je zdravlje postalo tako loše da je 1852. otkazao profesuru.

Slika 4. Prikaz obrade subordinatora *tako da* i korelatora *tako... da*, podnatuknica natuknice *da vezn.*

Vezne skupine koje uključuju punoznačnu riječ obrađuju se pod tom riječi, npr. uz natuknicu *uvjet im. m.* donose se podnatuknice *pod uvjetom da* i *uz uvjet da*, uz natuknicu *obzir* podnatuknice *bez obzira na to što* i *s obzirom na to da*. Podatci o ostalim čestim veznim skupinama (osobito o onima koje uključuju modifikator) donose se u rubrici *Kolokacije*.

4. PODATCI U POJEDINIM POLJIMA RJEČNIČKOGA ČLANKA U KOJEMU SE OBRAĐUJE VEZNO SREDSTVO

U daljnjemu tekstu prikazat će se obrada jednostavnih i složenih koordinatora i subordinatora te veznih skupina po rubrikama u strukturi rječničkoga članka.

4.1. Definicija značenja

Definiciju značenja funkcionalnih riječi bilo bi bolje nazivati opisom njihove funkcije. Za definicije koordinatora i subordinatora uspostavljeni su modeli kako bi se osigurala dosljednost u obradi.

Tako se koordinatori definiraju ovako:

XXX povezuje surečenice u XXX rečenici (+ kojom se...)

ili

XXX u XXX rečenici povezuje surečenice (+ koje su / + čije su radnje)

Dio u zagradama neobezan je i ostvaruje se samo kad za njim postoji potreba, npr.: *Ali povezuje surečenice u nezavisnosloženoj suprotnoj rečenici kojom se izriče izrazita suprotnost: iznevjereno očekivanje ili neostvarena posljedica.; Nego u nezavisnosloženoj suprotnoj rečenici povezuje surečenice koje ne mogu zamijeniti mjesta i od kojih je jedna jasna, a druga niječna.*

I subodinatori se definiraju sustavno, po uspostavljenome modelu:

XXX uvodi zavisnu surečenicu u XXX rečenici (+ kojom se).

Tako se veznik *da* definira ovako:

1. *Da uvodi zavisnu surečenicu u predikatnoj rečenici.*
2. *Da uvodi zavisnu surečenicu u subjektnoj rečenici.*
3. *Da uvodi zavisnu surečenicu u objektnoj rečenici.*
4. *Da uvodi zavisnu surečenicu u atributnoj rečenici.*
5. *Da uvodi zavisnu surečenicu u uzročnoj rečenici.*
6. *Da uvodi zavisnu surečenicu u namjernoj rečenici.*
7. *Da uvodi zavisnu surečenicu u nestvarnoj uvjetnoj rečenici.*
8. *Da uvodi zavisnu surečenicu u mogućoj dopusnoj rečenici.*

Po istome se modelu definiraju i složena vezna sredstva, npr. složeni subodinatori (uključujući korelatore) koji se navode pod natuknicom *da* definirani su prema modelu kojim je definiran složeni subordinator *budući da*: *Budući da uvodi zavisnu surečenicu u uzročnoj rečenici.* (usp. definiciju subordinatora *jer*: *Jer uvodi zavisnu surečenicu u uzročnoj rečenici*). Tom se temeljnom definicijom definiraju i ostala vezna sredstva u uzročnim rečenicama, a distribucijska se ograničenja donose u posebnim napomenama.

4.2. Primjeri

Kao primjeri (kao što se vidi na primjeru obrade veznika *ali* na 2. slici) odabiru se kraće rečenice dvočlane strukture. Nastoje se oprimjeriti i neke tipične vezne skupine. Primjeri se uzimaju iz korpusa²¹.

4.3. Kolokacije

U rubrici *Kolokacije* u pravilu se daju podatci o modifikatorima koji modificiraju jednostavni ili složeni koordinator ili subordinator.

Za potrebe *Leksikona veznih sredstava* sastavljene su iscrpne tablice veznih sredstava s njihovim modifikatorima koje se provjeravaju i dopunjuju pri obradi građe za *Mrežnik*. U *Mrežnik* ulazi samo manji dio općih podataka u skladu s podatcima dobivenim iz korpusa.

²¹ *Mrežnik* je korpusno utemeljen rječnik (rječnik u kojemu se obrađivač služi korpusom, ali može slobodno procijeniti što treba unijeti u rječnik te rječnik može po potrebi dopunjavati i riječima iz drugih izvora te kolokacijama i značenjima koji nisu potvrđeni u korpusu), a ne korpusom vođen rječnik (rječnik u kojemu se obrađivač služi isključivo korpusom pa se u rječniku nalazi samo ono što se nalazi u korpusu). V. i Pojmovnik e- leksikografije (<http://ihj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/>).

U nastavku slijedi isječak iz tablice modifikatora veznih sredstava (popis modifikatora vremenskih rečenica s obzirom na to koje vezno sredstvo modificiraju)²² koja se slijedi i dopunjuje u *Leksikonu veznih sredstava* te koja se konzultira pri unošenju podataka u *Mrežnik*, u koji, budući da je riječ o općejezičnomu rječniku namijenjenu općemu korisniku, ne ulaze svi podatci koji se nalaze u tablici, nego se unose oni podatci (modificirana vezna sredstva) koji se u pretrazi korpusa pokazuju najčešćima.

U tablici se ne navode složeni vremenski subordinatori *bilo kad*, *dok god*, *dokle bilo*, *do-kle god*, *istom pošto*, *istom što*, *jedva da*, *jedva što*, *kad bilo*, *kad god*, *netom što*, *poslije kako*, *po-slije nego što*, *tek što* koji se modificiraju samo intenzifikatorima *pa* (rjeđe *i*) i fokusatorom *i to*.²³

Tablica 3. Modifikatori jednostavnih i složenih subordinatora u nekim vrstama zavisnosloženih rečenica

jednostavni subordinatori	modifikatori	složeni subordinatori	modifikatori
čim	i to, odmah	nakon što	odmah, tek, ubrzo, nakon svega što, posebno, tek, i to
dok	i to, jedino dotle, još, osobito, pogotovo, pogotovo dotle, samo, samo dotle, samo toliko, samo toliko dugo, sve, sve dotle, upravo; u <i>postpoziciji</i> : god	prije nego što	puno, pa, neposredno, čak i, još i, još, i to, znatno, mnogo
dokle	i to, ma, sve; u <i>postpoziciji</i> : god	prije no što	čak i, i to, daleko, gotovo, puno, upravo, mnogo

²² Pri donošenju veznih skupina (koje čini vezno sredstvo i modifikator) u *Leksikonu veznih sredstava* koji se izrađuje usporedno s *Mrežnikom* i pri donošenju kolokacija u *Mrežniku* oslanjamo se na podatke prema Vukojević i Hudeček (2007) te na podatke iz hrvatskih gramatika koje provjeravamo i dopunjujemo u skladu s podatcima dobivenim iz korpusa.

²³ Vezne skupine nastale modifikacijom veznoga sredstva dalje se mogu modificirati, npr. vezna skupina *onda kad* može se dalje modificirati modifikatorima *barem*, *baš*, *čak i*, *i baš*, *i to*, *i*, *i to jednostavno*, *jedino*, *jednostavno*, *naprosto*, *osobito*, *pa čak i*, *pogotovo*, *posebice*, *posebno*, *prije svega*, *prvenstveno*, *na prvome mjestu*, *u prvome redu*, *samo*, *svugdje*, *tek*, *točno*, *uglavnom*, *upravo*, *uvijek*.

jednostavni subordinatori	modifikatori	složeni subordinatori	modifikatori
kad	barem, baš, i to, istom, jedino, napose, netom, pogotovo, posebno, samo, samo onda, svaki put, tek, tek onda, upravo, uvijek; u <i>postpoziciji</i> : god	bilo kad, dok god, dokle bilo, dokle god, istom pošto, istom što, jedva da, jedva što, kad bilo, kad god, netom što, poslije kako, poslije nego što, tek što	pa, i, i to
otkad(a)	baš, i to, osobito, pogotovo, posebno, sve, upravo	u vrijeme nakon što, za vrijeme dok, u vremenima kad, u doba kad	baš, pa, i, i to, upravo, točno
otkako	baš, osobito, pogotovo, posebno, sve, tek, upravo	u slučaju kad, u situaciji kad, u uvjetima kad, u trenutku dok, od trenutka kad, u času kad	baš, pa, i, i to, upravo, točno
pošto	i to, istom, poglavito, posebno, tek, ubrzo		
tada	još i, još, već i, već		

Osim u svojim rječničkim člancima (kad je riječ o veznim sredstvima koja su po vrsti riječi veznici) ili u rječničkim člancima riječi kojoj po vrsti pripadaju, vezna se sredstva donose i u kolokacijskome bloku svojih modifikatora, npr. u rječničkome članku čestice *baš* donose se podatci o tome u kojim se veznim skupinama čestica *baš* najčešće pojavljuje u funkciji modifikatora.

baš **baš** čest.

¹ 1. Baš naglašuje tvrdnju ili izjavu.

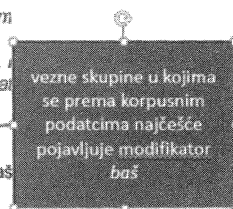
- *Baš nas zanima tko će se javiti na natječaj za posao koji je raskantan i jednom multinacionalnom divu poput RWE-a?*

- *No, doista mi se, kao i svakom, događalo da netko od mene nešto traži što ja neću. I onda prvo kažem: Gle, neću. Ako se negovaranje nastavi, onda se već počne buditi inat i onda toj osobi velim: Gle, sad baš neću.*

- *Ona je tako prekrasna i slatka djevojčica. Baš je pametna i jako je volim.*

čestica + **baš**: a baš, e baš

U vezničkim skupinama: a baš onda, a baš sada, a baš to, i baš onda, i baš po tome, i baš prema tome, (i) baš radi toga, (i) baš stoga, (i) baš tada

Slika 5. Prikaz obrade modifikatora *baš*

4.4. Sinonimi

O problemu sinonimije veznih sredstava, odnosno o tome imaju li ona svoje značenje, postoje suprotstavljena mišljenja tijesno povezana s pitanjem o kojemu je već bilo riječi, imaju li veznici značenje ili samo funkciju. Neki jezikoslovci smatraju da je „Sinonimiju moguće očitavati na svim jezičnim razinama koje kao svoju jedinicu imaju cjelovit jezični znak (i oblik i značenje)” (Stolac 2007: 241) te da „...nije točna tvrdnja da su svi veznici asemantični, tj. da imaju samo gramatičko značenje. Da veznici nemaju baš nikakva značenja, jamačno se ne bi ni upotrebljavali, jer se svi strukturni i smisaoni odnosi mogu izražavati i jukstapozicijski.” (Vukojević 1998: 384). Iako se u citiranim radovima ne dotiče problem sinonimije i antonimije veznih sredstava, iz navedenih je rečenica jasno da je moguće o njima govoriti. O sinonimiji i antonimiji veznih sredstava s iscrpnim prikazom kako joj se pristupa u hrvatskim jednojezičnim rječnicima pišu Hudeček i Mihaljević 2008. i s skladu sa zaključcima navedenim u tome radu sinonimi (i, rijetko, antonimi) donose se i uz vezna sredstva u *Mrežniku*. U *Mrežniku* sinonimiju veznih sredstava (ne veznika!) smatramo funkcionalnom, sintaktičkom sinonimijom, koju bi možda bilo bolje opisati zamjenjivošću bez promjene značenja i sintaktičkoga ustroja rečenice. To se odražava i u činjenici da se kao sinonimne povezuju jedinice koje pripadaju različitim vrstama riječi te skupine.

Osnovna su načela navođenja sinonima uz vezna sredstva:

1. zamjenjivost u rečenici bez promjene njezine sintaktičke strukture (ako su vezna sredstva zamjenjiva samo u određenim sintaktičkim uvjetima, to se navodi u rječničkome članku kako je pokazano na 6. slici) i koja ne krši distribucijska ograničenja (npr. veznome sredstvu *budući da* ne donosi se kao sinonim vezno sredstvo *jer*, ali uz oba vezna sredstva stoji napomena o njihovu distribucijskome ograničenju)

2. pripadanje istim sintaktičkim razinama (npr. nezavisnosloženim i zavisnosloženim rečenicama).

⁴ 2 Ako... i uvodi zavisnu surečenicu u mogućoj dopusnoj rečenici.

- Ako bih ga i najjutija, oprostio bi mi.

- Ako su mu i sve lađe bile potonule, nitko ništa nije mogao primijetiti na njegovu licu.

- Vezno sredstvo u mogućim dopusnim rečenicama ako... i zamjenjivo je veznim sredstvom kad... i samo kad je u zavisnoj surečenici kondicional.

SINONIM: kad kad... i :1

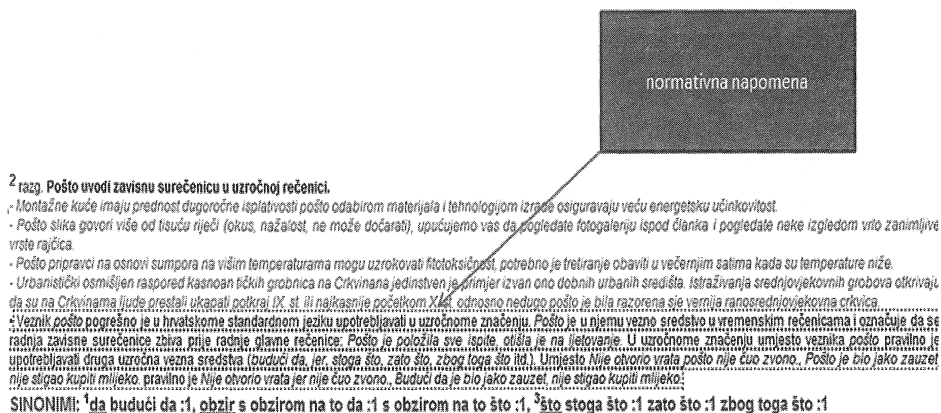

objašnjenje sintaktičkih
uvjeta zamjenjivosti
(sinonimije)

Slika 6. objašnjenje sintaktičkih uvjeta zamjenjivosti/sinonimije uz jedno od značenja podnatuknice *ako... i*

4.5. Normativna napomena

Mrežnik je normativni rječnik čija se normativnost očituje na više razina. U njemu se donose i natuknice (značenja) koje se normativno ne preporučuju, ali koje su u *Mrežnik* ušle kao posljedica toga da se nalaze u abecedariju²⁴. Takve se natuknice ili značenja komentiraju u normativnoj napomeni, u kojoj se objašnjava normativni status pojedine riječi ili njezina značenja. Na 7. slici nalazi se primjer normativne napomene koja se nalazi u jednome od značenja veznika *pošto*. Iz korpusa se vidi da se *pošto* češće upotrebljava u uzročnome nego u vremenskome značenju. Normativne se napomene koje se donose uz vezna sredstva često oslanjaju na normativne napomene koje se nalaze u *Jezičnome savjetniku* (<http://jezicni-savjetnik.hr>).

Slika 7. Normativna napomena uz jedno od značenja natuknice *pošto*

Normativne se napomene, odnosno smjernice koje pomažu korisniku pri dvojbi o ispravnoj uporabi neke riječi ili izraza u standardnome jeziku, donose u mnogim mrežnim rječnicima. One su korisniku nesumnjivo korisne, a kako u mrežnome rječniku prostor nije ograničen, uvodi ih sve više mrežnih rječnika. Primjerice, u mrežnome rječniku Merriam Webster nalazi se veoma iscrpno objašnjenje potencijalne korisničke dvojbe može li se veznik *because* naći na početku rečenice.²⁵

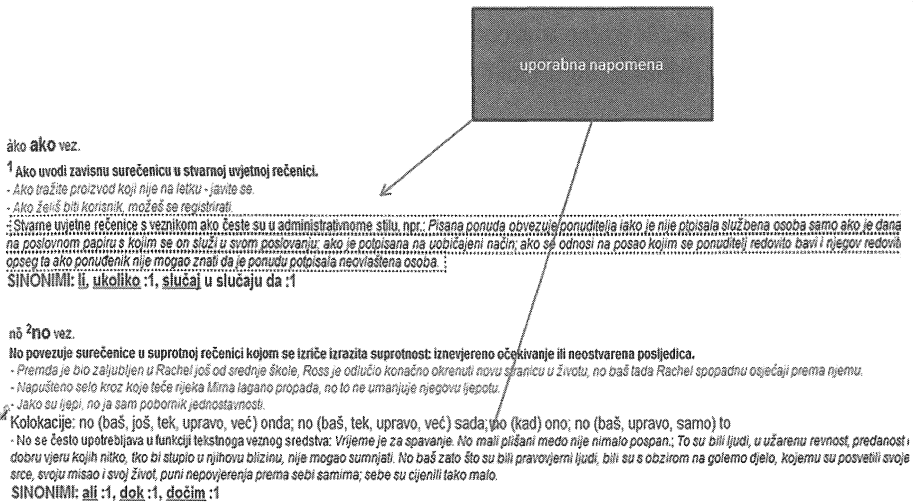
²⁴ V. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. rujun 2018. *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Upute za obrađivače*. Radna inačica, <http://ihjj.hr/mreznik/uploads/upute.pdf>.

²⁵ „Can you begin a sentence with because? Yes, and the reason is because...

(...) Although the construction appears to be more common in magazine and newspaper writing than in formal prose, beginning a sentence with *because* is both acceptable and widespread.”

4.6. Uporabna napomena

U uporabnoj se napomeni uz vezno sredstvo ili uz pojedino njegovo značenje donose različite pragmatičke informacije. Primjerice, uz veznik *ako* u uporabnoj se napomeni upozorava na to da su stvarne uvjetne rečenice česte u administrativnome stilu, uz veznik *no* da se često upotrebljava kao konektor itd.

Slika 8. Uporabna napomena uz natuknice *ako* i *no*

4.7. Povezivanje s vanjskim izvorima: Leksikon veznih sredstava, Hrvatska školska gramatika

Rječnički članci u kojima se obrađuju vezna sredstva povezuju se s dvama vanjskim izvorima: *Leksikonom veznih sredstava* (u izradi) te *Hrvatskom školskom gramatikom* dostupnom na adresi *gramatika.hr*. U *Leksikonu veznih sredstava* obrade su veznih sredstava sveobuhvatnije, iscrpnije i mnogo razvedenije nego u *Mrežniku*²⁶ te će se korisnik kojega zanima više podataka o kojemu veznom sredstvu može o njemu detaljnije obavijestiti na stranicama *Leksikona veznih sredstava*. To se u prvome redu očituje u većemu broju definicija koje su posljedica uzimanja u obzir suptilnijih značenjskih nijansa. Osobita se

²⁶ „Monolingual dictionaries devote more time, money, and effort to the writing and editing definitions than to anything else, but this does not translate proportionally into commensurate user benefits. Studies of dictionary use (as summarized for example in Nesi 2013) have shown that the main uses of monolingual dictionaries are for quick and superficial checks on spelling and approximate primary meaning, rather than for more elaborate and carefully constructed linguistic information and subtle sense distinctions that are contained in most dictionary entries.” (Hanks 2016: 94).

pozornost u *Leksikonu veznih sredstava* posvećuje donošenju svih složenih veznika i veznih skupina, dok se u *Mrežniku* donose samo najčešće. U rječničkome članku u *Mrežniku* stoga se sinonimija donosi ograničeno, a u *Leksikonu veznih sredstava* objašnjavaju se sintaktički uvjeti potrebni da bi se moglo govoriti o vezničkoj sinonimiji. U *Leksikonu* se donose korpusni primjeri u kojima se oprimjeruju svi položaji zavisne surečenice (ako je riječ o subordinatoru): osnovana surečenica – zavisna surečenica, zavisna surečenica – osnovna surečenica, osnovna surečenica – umetnuta surečenica te se u njima zavisna surečenica ističe drugom bojom. U *Mrežniku* se donose kraći i jednostavniji primjeri, odnosno izbjegavaju se primjeri uporabe veznih sredstava u višestruko složenim rečenicama. U *Leksikonu* se iscrpno obrađuju sinonimni odnosi, pritom se u napomenama opisuju sintaktički uvjeti zamjenjivosti, u uporabnim se napomenama daju iscrpniji podatci o stilskoj i uporabnoj vrijednosti pojedinoga veznoga sredstva. U *Mrežniku* se navode samo najčešći sinonimi doneseni u skladu s načelima koje su razradile Hudeček i Mihačević 2008.

Drugi je izvor s kojim se povezuju rječnički članci veznih sredstava ili pojedina značenja (opisi funkcije veznih sredstava) *Hrvatska školska gramatika* dostupna na adresi gramatika.hr. Takvo povezivanje omogućuje korisniku da podatke o veznome sredstvo dopuni dodatnim gramatičkim informacijama o vrsti rečenica u kojoj se upotrebljava.

5. ZAKLJUČAK

Obradi svih funkcionalnih jedinica, pa tako i veznih sredstava, u *Mrežniku* je posvećena velika pozornost. Za potrebe obrade veznih sredstava dopunjene su skice riječi za hrvatski jezik te je tako obogaćen i alat koji pomaže u prikupljanju korpusnih podataka o veznim sredstvima za potrebe jezikoslovnih istraživanja općenito. U obradi veznih sredstava otvorilo se i nekoliko načelnih pitanja obrade funkcionalnih jedinica, među kojima je i pitanje rječničkoga metajezika koji mora biti precizan, a razumljiv korisniku rječnika, oblikovanja definicije koja kao i kod svih gramatičkih skupina koje se uključuju u rječnik mora biti modelna, uvođenja višerječnih veznih sredstava u rječnik, donošenja podataka o najčešćim modifikatorima, određivanja opsega i oblikovanja sadržaja normativnih i uporabnih (pragmatičkih) napomena, izbora i stvaranja mrežnih izvora s kojima se rječnički članci u kojima se obrađuje vezno sredstvo povezuju itd. Pozornost koja se u *Mrežniku* pridaje obradi veznih sredstava odražava činjenicu da se u njemu velika pozornost pridaje donošenju sintaktičkih podataka uopće.

LITERATURA

- Anić, Vladimir (2006) *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb.
- Béjoint, Henri (2016) Dictionaries for general users, u: *The Oxford Handbook of Lexicography*. (ur. Durkin, P.), Oxford University Press, Oxford, str. 7–25.

- Hanks, Patrick (2016) Definition, u: *The Oxford Handbook of Lexicography*. (ur. Durkin, P), Oxford University Press, Oxford, str. 94–123.
- Hudeček, Lana (1994) Leksikografska obrada nepromjenjivih riječi, *Filologija*, 22-23, str. 155–159.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (2008) Veznička sinonimija i antonimija u hrvatskoj leksikografiji, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 34/1, str. 167–199.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (2008¹) Sinonimija i antonimija nepunoznačnih riječi u hrvatskoj leksikografiji, *Zbornik radova s XIV. međunarodnoga slavističkog kongresa: Da go vidime Ohrid*, Hrvatsko filološko društvo – Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, str. 213–222.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (ur.) (2012) *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga, Zagreb.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (2017) A New Project – Croatian Web Dictionary MREŽNIK. The Future of Information Sciences, u: *INFuture2017, Integrating ICT in Society*. (ur. Atanassova, Lana i dr.), Department of Information and Communication Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Zagreb, str. 205–213.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (2019) *Hrvatska školska gramatika*, drugo, prošireno izdanje, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Jernej, Josip (1998) Leksikografija i sintaksa. *Filologija*, 30-31, str. 221–226.
- Jojić, Ljiljana; Nakić, Anuška; Vajs, Nada; Zečević, Vesna (ur.) (2015) *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Karlič, Virna; Bago, Petra (2019) Representation and Classification of Polyfunctional Synsemantic Words in Monolingual Dictionaries and Language Corpora: The Case of the Croatian Lexeme *Dakle*, *Electronic lexicography in the 21st century, Proceedings of the eLex 2019 conference 1-3 October 2019* (Sintra, Portugal), Brno, Lexical Computing CZ, s.r.o., str. 99–115.
- Katičić, Radoslav (1994) Leksikografija i gramatika, *Filologija* 22-23, str. 281–286.
- Klosa, Anette (2005) Grammatik, u: *Grundfragen der elektronischen Lexicographie*, Walter de Gruyter, Berlin – New York, str. 277–299.
- Matijević, Maja (2019) Riječ, stvar, obitelj... i što još? Zna li korpus što je *i*-sklonidba? *Hrvatski jezik* 6/4, str. 22–26.
- Petrović, Bernardina (2005) *Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskome jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Pranjković, Ivo (2012) *Gramatička značenja*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Pranjković, Ivo (2016) *Gramatika u riječima i riječi u gramatici*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Silić, Josip; Pranjković, Ivo (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Stolac, Diana (2007) Sintaktička sinonimija, u: *Sintaktičke kategorije, Zbornik radova sa skupa s međunarodnim sudjelovanjem Hrvatski sintaktički dani* (ur. Kuna, B.), Osijek, str. 241–252.
- van Sterkenburg, Piet (2003) *A Practical Guide to Lexicography*, Institute for Dutch lexicology, Leiden.
- Šarić, Ljiljana; Wittschen, Wiebke (2003) *Rječnik sinonima*, Universitätsverlag: Aschenbeck & Isensee – Neretva, Bremen – Oldenburg – Zagreb.

- Vukojević, Luka (1995) Vrste, položaj i uloga determinatora, *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 21, str. 227–238.
- Šonje, Jure (ur.) (2002) Rječnik hrvatskoga jezika, Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga, Zagreb.
- Vukojević, Luka (1998) Obrada veznika u općem hrvatskom rječniku, *Filologija*, 30-31, str. 379–394.
- Vukojević, Luka (2007) Nekoliko sintaktičkih naziva. *Suvremena lingvistika*, 64/2, str. 191–206.
- Vukojević, Luka; Hudeček, Lana (2007) Podrijetlo, ustrojstvo i normativni status složenih veznika i vezničkih skupina, *Sintaktičke kategorije, Zbornik radova sa skupa s međunarodnim sudjelovanjem Hrvatski sintaktički dani* (ur. Kuna, B.), Osijek, str. 283–335.
- Weiner, Edmund (2016) Grammatical analyses and grammatical change, u: *The Oxford Handbook of Lexicography* (ur. Durkin, P), Oxford University Press, Oxford.

MREŽNI IZVORI

- Collins-Cobuild Dictionary collinsdictionary.com/dictionary/english (pristupljeno 7. 11. 2019.)
- Dictionary by Merriam-Webster merriam-webster.com (pristupljeno 12. 11. 2019.)
- lexiko owid.de/docs/lex/start.jsp (pristupljeno 12. 11. 2019.)
- Hrvatski jezični portal <http://hjp.znanje.hr/> (pristupljeno 3. 11. 2019.)
- Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik ihj.hr/mreznik (pristupljeno 20. 11. 2019.)
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (rujan 2018) Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Upute za obrađivače, Radna inačica. <http://ihj.hr/mreznik/uploads/upute.pdf> (pristupljeno 20. 11. 2019.)
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, Hrvatska školska gramatika. gramatika.hr (pristupljeno 15. 11. 2019.)
- Jezični savjetnik jezicni-savjetnik.hr (pristupljeno 17. 11. 2019.)
- Pojmovnik e-leksikografije <http://ihj.hr/mreznik/page/pojmovnik/6/> (pristupljeno 20. 11. 2019.)

SUMMARY

Lana Hudeček

COMPILATION OF ENTRIES WITH CONJUNCTIONS AS HEADWORDS
OR SUBENTRIES IN THE CROATIAN WEB DICTIONARY – MREŽNIK

The paper shows the approach to the compilation of entries with conjunctions (syntactic units) as headwords or subentries in the *Croatian Web Dictionary – Mrežnik*. It shows the difficulties in extracting data from the corpus, describes the structure of dictionary entries in which the conjunctions (syntactic units) are described, and analyses different types of their definitions, the criteria used for giving synonyms and antonyms, the selection of examples, normative and pragmatic notes as well as internal (synonyms) and external links. The conjunctions are on the one hand analyzed within the context of functional words and expressions in *Mrežnik* and on the other hand within the wider framework of syntactical data given in *Mrežnik*.

Key words: *conjunction; syntax; grammar; dictionary*

